

Ymateb i Adroddiad y
Y Pwyllgor Arbennig ar Ddiwygio'r Senedd

1. Y ddogfen hon yw ymateb ysgrifenedig ffurfiol Llywodraeth Cymru i adroddiad y Pwyllgor Diben Arbennig ar Ddiwygio'r Senedd, *Diwygio ein Senedd: Llais Cryfach i Bobl Cymru*.

Cyd-destun a rolau

2. Sefydlwyd y Pwyllgor Diben Arbennig ar Ddiwygio'r Senedd, sef pwyllgor trawsbleidiol o Aelodau'r Senedd, ar 6 Hydref 2021, gyda chylch gwaith i:
 - Ystyried y casgliadau y daeth y Pwyllgor ar Ddiwygio Etholiadol y Senedd iddynt yn flaenorol yn y Bumed Senedd; ac
 - Erbyn 31 Mai 2022, gwneud argymhellion ar gyfer cyfarwyddiadau polisi ar gyfer Bil Llywodraeth Cymru ar Ddiwygio'r Senedd.
3. Rôl y Pwyllgor oedd datblygu'r cynigion ar gyfer deddfwriaeth a'r hyn y dylent ei gyflawni.
4. Rôl Llywodraeth Cymru yn awr yw datblygu a chyflwyno deddfwriaeth sy'n datblygu argymhellion y Pwyllgor.
5. Ar 30 Mai, cyhoeddodd y Pwyllgor ei argymhellion. Ar 8 Mehefin, pleidleisiodd y Senedd i:
 - Nodi adroddiad y Pwyllgor Diben Arbennig ar Ddiwygio'r Senedd, *Diwygio ein Senedd: Llais cryfach i bobl Cymru*.
 - Cymeradwyo'r cyfarwyddiadau polisi a argymhellir ynghylch deddfwriaeth i ddiwygio'r Senedd mewn digon o amser ar gyfer etholiadau nesaf y Senedd yn 2026.
 - Nodi bod yr adroddiad hefyd yn galw ar y Senedd i drafod nifer o faterion sy'n gysylltiedig â diwygio'r Senedd.
6. Pleidleisiodd 40 o Aelodau o blaid y cynnig hwn, sy'n fwyafrif o ddwy ran o dair.

Ymateb i'r argymhellion

7. Hoffai Llywodraeth Cymru ddiolch i Gadeirydd, aelodau a staff y Pwyllgor am eu gwaith wrth lunio'r adroddiad cynhwysfawr hwn.
8. Mae cyhoeddi'r adroddiad hwn yn gam pwysig yn y daith i greu Senedd sy'n adlewyrchu amrywiaeth pobl Cymru ac sydd â'r adnoddau priodol i gyflawni ei chyfrifoldebau craffu o ran polisiau, deddfwriaeth a materion ariannol yn llawn.
9. Ar ôl i'r Senedd gymeradwyo argymhellion y Pwyllgor, bydd Llywodraeth Cymru yn awr yn llunio ac yn cyflwyno deddfwriaeth i'w datblygu.

10. I'r diben hwn, mae wedi dwyn ynghyd gapasiti polisi, cyfreithiol a drafftio deddfwriaethol, i ddatblygu'n gyflym ac yn gadarn y darpariaethau polisi a deddfwriaethol angenrheidiol, yn seiliedig ar argymhellion y Pwyllgor ar gyfer cyfarwyddiadau polisi. Bydd dadansoddiad polisi a chyfreithiol pellach hefyd yn cael ei gynnal lle y bo'n briodol i bennu'r manylion sydd eu hangen i weithredu'r argymhellion, yn enwedig mewn perthynas ag argymhellion lefel uwch y Pwyllgor.

Natur yr argymhellion

11. Mae'r Pwyllgor wedi gwneud 31 o argymhellion. Ceir crynodeb o natur yr argymhellion a'u perthynas â deddfwriaeth yn yr atodiad i'r ymateb hwn.
12. Mae'r mwyafrif helaeth o'r argymhellion yn ymwneud yn uniongyrchol â pharatoi'r ddeddfwriaeth. Mae llawer hefyd yn ymwneud â'r is-ddeddfwriaeth y bydd angen ei pharatoi.
13. Mae'r rhan fwyaf o'r argymhellion yn faterion i Lywodraeth Cymru eu hystyried fel rhan o'r broses o ddatblygu deddfwriaeth. Bydd Llywodraeth Cymru yn defnyddio'r argymhellion hyn yn sail i ddeddfwriaeth.
14. Mewn rhai achosion, gofynnir i Bwyllgor Busnes y Senedd hefyd ystyried yr argymhellion. Bydd Llywodraeth Cymru yn gweithio gyda'r Pwyllgor Busnes ar y meysydd penodol hyn.
15. Mewn rhai achosion, gwneir argymhellion i'r Senedd roi ystyriaeth bellach i rai materion.

Y camau nesaf a'r amserlen

16. Mae'r Pwyllgor wedi argymhell yn glir y dylid rhoi'r broses o ddiwygio'r Senedd ar waith mewn pryd ar gyfer etholiad nesaf y Senedd sydd i'w chynnal yn 2026. O ganlyniad, bydd angen i rai agweddau gael eu cyflawni ar sail dros dro. Bydd Llywodraeth Cymru yn llunio deddfwriaeth i'r perwyl hwn. Gallai'r amserlen sy'n angenrheidiol ar gyfer hynny gyfyngu neu gwtogi ar gyfleoedd i graffu cyn deddfu.
17. Bydd Llywodraeth Cymru yn gweithio'n agos gyda sefydliadau partner megis y Comisiwn Ffiniau i Gymru, Comisiwn Ffiniau a Democratiaeth Leol Cymru, Comisiwn y Senedd, y Comisiwn Etholiadol, Cymdeithas y Gweinyddwyr Etholiadol a Bwrdd Cydgysylltu Etholiadol Cymru, gan geisio defnyddio eu gwybodaeth i lywio'r gwaith o ddatblygu'r ddeddfwriaeth.
18. Bydd Llywodraeth Cymru hefyd yn ymgysylltu'n agos â Phwyllgor Busnes y Senedd, gan gydnabod bod nifer o argymhellion y Pwyllgor yn ymwneud â datblygu deddfwriaeth ac a threfniadaeth ehangach y Senedd.
19. Mae'r Cytundeb Cydweithio rhwng Llywodraeth Cymru a Phlaid Cymru yn ymrwymo'r ddau bartner i gydweithio ar ddiwygio'r Senedd. Mae'r Cytundeb Cydweithio yn cynnwys ymrwymiad i gyflwyno deddfwriaeth Diwygio'r Senedd o fewn 12 i 18 mis i adroddiad terfynol y Pwyllgor Diben Arbennig.

20. Bydd Gweinidogion yn rhoi'r wybodaeth ddiweddaraf i'r Senedd am ddatblygiad y ddeddfwriaeth. Bydd diweddariad pellach yn cael ei ddarparu erbyn diwedd 2022.

Atodiad: Natur yr argymhellion

Argymhelliad	Natur yr argymhelliad
<i>“Argymhelliad 1. Rydym yn argymell bod diwygio’r Senedd yn cael ei roi ar waith mewn pryd ar gyfer etholiad nesaf y Senedd yn 2026. O ganlyniad i hyn bydd angen cyflawni rhai agweddau ar sail dros dro”</i>	Argymhelliad yn ymwneud â deddfwriaeth a materion gweithredu ehangach
<i>“Argymhelliad 2. Rydym yn argymell bod gan y Senedd 96 o Aelodau”</i>	Argymhelliad yn ymwneud â deddfwriaeth a materion gweithredu ehangach
<i>“Argymhelliad 3. Rydym yn argymell bod maint newydd y Senedd yn cael ei nodi mewn deddfwriaeth sylfaenol”</i>	Argymhelliad yn ymwneud â deddfwriaeth
<i>“Argymhelliad 4. Rydym yn argymell bod Pwyllgor Busnes y Senedd a Llywodraeth Cymru yn ystyried sut y gellir hwyluso ystyriaeth drawsbleidiol o’r cwestiwn ynghylch a fyddai unrhyw gynnydd ym maint Llywodraeth Cymru yn briodol, o ystyried y ffaith y byddai angen cynnal mwy o waith craffu. Yna dylai’r ystyriaeth hon lywio’r gwaith o ddatblygu deddfwriaeth i ddarparu ar gyfer Senedd â 96 o Aelodau”</i>	Argymhelliad yn ymwneud â deddfwriaeth a threfniadaeth ehangach Llywodraeth Cymru. Argymhelliad i’r Pwyllgor Busnes ei ystyried yn ogystal â Llywodraeth Cymru
<i>“Argymhelliad 5. Rydym yn argymell y dylid ystyried y cwestiwn ynghylch a ddylai’r Senedd gael hyblygrwydd drwy ei Rheolau Sefydlog i ethol mwy o Ddirprwy Lywyddion pe bai am wneud hynny. Yna dylai’r ystyriaeth hon lywio’r gwaith o ddatblygu deddfwriaeth i ddarparu ar gyfer Senedd â 96 o Aelodau”</i>	Argymhelliad yn ymwneud â deddfwriaeth a threfniadaeth ehangach y Senedd.
<i>“Argymhelliad 6 Rydym yn argymell y dylid ystyried y cwestiwn ynghylch a ddylai’r Senedd gael hyblygrwydd drwy ei Rheolau Sefydlog i ethol mwy na phedwar Aelod o Gomisiwn y Senedd pe bai am wneud hynny. Yna dylai’r ystyriaeth lywio’r gwaith o ddatblygu deddfwriaeth i ddarparu ar gyfer Senedd â 96 o Aelodau”</i>	Argymhelliad yn ymwneud â deddfwriaeth a threfniadaeth ehangach y Senedd
<i>“Argymhelliad 7. Rydym yn argymell bod y Senedd yn cael ei hethol gan ddefnyddio rhestrau cyfrannol caeedig”</i>	Argymhelliad yn ymwneud â deddfwriaeth

<p><i>“Argymhelliad 8. Rydym yn argymell bod seddi'n cael eu dyrannu i bleidiau gan ddefnyddio fformiwla D'Hondt”</i></p>	<p>Argymhelliad yn ymwneud â deddfwriaeth</p>
<p><i>“Argymhelliad 9. Rydym yn argymell bod lleoedd gwag sy'n codi rhwng etholiadau o dan y system rhestr gyfrannol gaeedig yn cael eu llenwi gan yr ymgeisydd nesaf ar restr plaid”</i></p>	<p>Argymhelliad yn ymwneud â deddfwriaeth</p>
<p><i>“Argymhelliad 10. Rydym yn argymell bod Pwyllgor Busnes y Senedd yn ystyried canlyniadau Aelod yn newid plaid wleidyddol lle mae wedi cael ei ethol drwy system rhestr gyfrannol gaeedig”</i></p>	<p>Argymhelliad yn ymwneud â deddfwriaeth ond gyda rôl benodol i'r Pwyllgor Busnes ei ystyried i ddechrau</p>
<p><i>“Argymhelliad 11. Rydym yn argymell y dylid ethol y Senedd gyda chwotâu rhywedd statudol integredig”</i></p>	<p>Argymhelliad yn ymwneud â deddfwriaeth</p>
<p><i>“Argymhelliad 12. Rydym yn argymell gosod gofyniad deddfwriaethol ar Awdurdod Datganoledig yng Nghymru i gasglu a chyhoeddi data dienw ar amrywiaeth ymgeiswyr”</i></p>	<p>Argymhelliad yn ymwneud â deddfwriaeth</p>
<p><i>“Argymhelliad 13. Rydym yn argymell y dylid rhoi ystyriaeth bellach, ar sail drawsbleidiol, i archwilio dichonoldeb a heriau deddfwriaethol sy'n gysylltiedig â galluogi etholiad ar sail rhannu swydd”</i></p>	<p>Argymhelliad ar gyfer ystyriaeth drawsbleidiol bellach</p>
<p><i>“Argymhelliad 14. Rydym yn argymell bod Pwyllgor Busnes y Senedd yn ystyried y materion ymarferol a gweithdrefnol sy'n gysylltiedig â'r ddau Aelod yn rhannu swydd benodol (megis Cadeirydd Pwyllgor)”</i></p>	<p>Argymhelliad i'r Pwyllgor Busnes ei ystyried</p>
<p><i>“Argymhelliad 15. Rydym yn argymell bod pwyllgor perthnasol yn ystyried sut y gellir gwneud rhagor o waith i ystyried rhinweddau a goblygiadau cwotâu amrywiaeth deddfwriaethol ar gyfer nodweddion ar wahân i rywedd, Rydym yn rhagweld y bydd yr ystyriaeth hon yn llywio penderfyniadau ynghylch a fydd cwotâu o'r fath, mewn amser, yn fecanwaith effeithiol ar gyfer annog ethol Senedd fwy amrywiol, ar amser priodol yn y dyfodol”</i></p>	<p>Argymhelliad ar gyfer ystyriaeth drawsbleidiol bellach</p>
<p><i>“Argymhelliad 16. Rydym yn argymell bod deddfwriaeth diwygio'r Senedd yn cynnwys darpariaethau sy'n annog pob plaid wleidyddol sydd ag ymgeiswyr yn sefyll mewn etholiad Senedd i gyhoeddi strategaeth amrywiaeth a chynhwysiant, gan nodi sut y mae wedi ceisio hwyluso amrywiaeth o fewn ei hymgeiswyr, o leiaf</i></p>	<p>Argymhelliad yn ymwneud â deddfwriaeth</p>

<i>chwe mis cyn etholiad y Senedd sydd wedi'i drefnu"</i>	
<i>"Argymhelliad 17. Rydym yn argymell bod Llywodraeth Cymru yn cymryd camau priodol i sicrhau nad yw ein hargymhellion ar ddiwygio'r Senedd ar gyfer 2026 yn cael eu rhoi mewn perygl gormodol o atgyfeiriad i'r Goruchaf Lys"</i>	Argymhelliad yn ymwneud â deddfwriaeth a materion gweithredu ehangach
<i>"Argymhelliad 18. Rydym yn argymell bod etholiad 2026 yn defnyddio'r 32 o etholaethau terfynol Senedd y DU a gynigiwyd gan y Comisiwn Ffiniau i Gymru ar ôl iddo gwblhau ei Adolygiad Seneddol ar gyfer 2023. Bydd yr etholaethau hyn yn cael eu paru i greu 16 o etholaethau aml-Aelod newydd"</i>	Argymhelliad yn ymwneud â deddfwriaeth
<i>"Argymhelliad 19. Rydym yn argymell y dylai etholaethau'r Senedd alinio, i ddechrau, ag etholaethau Senedd y DU at ddiben etholiad 2026, ond na ddylent fod yn gydffiniol yn awtomatig"</i>	Argymhelliad yn ymwneud â deddfwriaeth
<i>"Argymhelliad 20. Rydym yn argymell y dylid rhoi'r pŵer i adolygu ffiniau'r Senedd, gan gynnwys y pŵer i ddiffinio etholaethau aml-Aelod ar gyfer etholiad 2026 i Gomisiwn Ffiniau a Democratiaeth Leol Cymru"</i>	Argymhelliad yn ymwneud â deddfwriaeth
<i>"Argymhelliad 21. Rydym yn argymell y dylai deddfwriaeth Diwygio'r Senedd gymryd camau i ailgyfansoddi ac ailenwi Comisiwn Ffiniau a Democratiaeth Leol Cymru i adlewyrchu ei swyddogaethau newydd. Dylai hyn gynnwys unrhyw addasiadau priodol i'w gyfluniad, ei llywodraethiant, ei drefniadau staffio a'i adnoddau ariannol"</i>	Argymhelliad yn ymwneud â deddfwriaeth
<i>"Argymhelliad 22. Rydym yn argymell y dylid cynnal adolygiad llawn o'r ffiniau yn nhymor y Senedd hon, gyda'r argymhellion i ddod i rym o etholiad Senedd 2031 ymlaen"</i>	Argymhelliad yn ymwneud â deddfwriaeth
<i>"Argymhelliad 23. Rydym yn argymell bod deddfwriaeth diwygio'r Senedd yn cynnwys gofyniad i gynnal adolygiadau llawn o'r ffiniau yn gyfnodol, gyda darpariaethau priodol cyfyngedig ar gyfer adolygiadau interim os bydd angen"</i>	Argymhelliad yn ymwneud â deddfwriaeth
<i>"Argymhelliad 24. Rydym yn argymell bod deddfwriaeth diwygio'r Senedd yn cynnwys amserlenni ar gyfer y prosesau sy'n gysylltiedig ag adolygiad llawn o'r ffiniau'r Senedd"</i>	Argymhelliad yn ymwneud â deddfwriaeth

<p><i>“Argymhelliad 25. Rydym yn argymell bod nifer etholaethau’r Senedd yn cael ei nodi fel 16 mewn deddfwriaeth sylfaenol”</i></p>	<p>Argymhelliad yn ymwneud â deddfwriaeth</p>
<p><i>“Argymhelliad 26. Rydym yn argymell y dylai deddfwriaeth sylfaenol nodi y dylai pob etholaeth ethol yr un nifer o Aelodau o’r Senedd”</i></p>	<p>Argymhelliad yn ymwneud â deddfwriaeth</p>
<p><i>“Argymhelliad 27. Rydym yn argymell y dylai deddfwriaeth diwygio’r Senedd ddarparu bod wardiau awdurdodau lleol yn cael eu defnyddio fel y blociau adeiladu sylfaenol ar gyfer dylunio etholaethau ac na ddylai comisiwn ffiniau fel arfer rannu wardiau etholiadol rhwng etholaethau”</i></p>	<p>Argymhelliad yn ymwneud â deddfwriaeth</p>
<p><i>“Argymhelliad 28. Rydym yn argymell y dylai deddfwriaeth sylfaenol nodi fel paramedrau ar gyfer adolygiadau o’r ffiniau bod etholaethau’r Senedd yn cynnwys tua’r un nifer o etholwyr, amrywiad derbyniol yn yr etholwyr fesul etholaeth a pharmedrau perthnasol eraill”</i></p>	<p>Argymhelliad yn ymwneud â deddfwriaeth</p>
<p><i>“Argymhelliad 29. Rydym yn argymell y dylai argymhellion y comisiwn ffiniau gael eu rhoi ar waith heb ofyniad am gymeradwyaeth y Senedd a heb unrhyw bŵer gan weinidogion y llywodraeth i ddiwygio argymhellion o’r fath, ac eithrio pe bai’r comisiwn ffiniau yn gofyn am gael cywiro gwallau”</i></p>	<p>Argymhelliad yn ymwneud â deddfwriaeth</p>
<p><i>“Argymhelliad 30. Rydym yn argymell bod Bil Llywodraeth Cymru ar ddiwygio’r Senedd yn ei gwneud yn ofynnol i Weinidogion Cymru wneud, o fewn amserlen realistig ond cyflym, is-ddeddfwriaeth i roi effaith i argymhellion y comisiwn ffiniau”</i></p>	<p>Argymhelliad yn ymwneud â deddfwriaeth</p>
<p><i>“Argymhelliad 31. Rydym yn argymell bod deddfwriaeth diwygio’r Senedd yn cynnwys darpariaethau i alluogi proses symlach ar gyfer adolygu ffiniau, at ddiben diffinio’r 16 o etholaethau aml-Aelod arfaethedig. Dylid cwblhau hyn mewn digon o amser i allu gweithredu’r argymhellion, ac er mwyn i weinyddwyr etholiadol a phleidiau gwleidyddol wneud paratodau angenrheidiol cyn etholiad 2026”</i></p>	<p>Argymhelliad yn ymwneud â deddfwriaeth</p>